

Ոչ Պաշտօնական Թարգմանություն

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՀԱՐԳԵԼԻ ՌԵՁԵՓ ԹԱՅԻՓ ԷՐՏՈՂԱՆԻ 1915 Թ. ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՈՒՂԵՐԸ

Մեր հայ քաղաքացիների ու աշխարհի վրայ գտնուող ամբողջ հայերի համար յատուկ մը նշանակություն կրող 24 Ապրիլը, պատմական խնդրի մը վերաբերեալ մտքերի ազատօրէն բաժանման համար արժեքաւոր մը առիթ կը ներկայացնէ:

Օսմանեան կայսրութեան վերջին տարիները, ինչ որ կրօնական ու ցեղային արմատ կը կրեն, թրքական, քրդական, արաբական, հայկական եւ այլ միլիոնաւոր Օսմանեան քաղաքացիների համար ցաւերով լի, դժուար ժամկէտ մը ըլլալուն անհերքելի է:

Արդար մարդկային ու խղճատօրէն կեցուածքը մը, կրօնական ու ցեղային արմատ չդիտելով այն շրջանի մեջ տեղի ունեցած բոլոր ցաւերը հասկնալուն հարկը կը պահանջէ:

Բնականաբար ոչ մը ցավերը դասակարգութեան կառուցումը, ոչ ալ ցավերը իրար հետ համեմատումն ու մրցութիւնը ցաւի ենթակայի համար իմաստ մը չի կրեր:

Ինչպէս մեր հայրերը ըսին՝ «կրակը կը վառէ իր իյնած տեղը:»

Ինչպէս բոլոր Օսմանեան կայսրութեան քաղաքացիների այնպէս ալ հայերի այն շրջանի մեջ քաշած ցաւերը հիշուողութիւնը այսօր ալ հիշելու պարագայի հասկնալուն ու բաժանելուն մարդկային պարտքը մըն է:

Թուրքիայի մեջ, 1915 թ. իրադարձությունների վերաբերեալ տարբեր տեսակէտն ու մտքերի ազատօրէն արտայայտումը՝ բազմակարծական տեսանկէտն մը, ժողովրդավարական մշակոյթի ու ժամանակակցութեան կարիքն է:

Թուրքիայի մեջ գտնուող այս ազատ միջավայրը՝ մեղադրող, վիրաւորող, նոյնիսկ երբեմն գրգռող էլոյթ ու յառաջբերութիւնները հնչեցնելու համար որպէս առիթ մը համարողներ կարելի է գտնուել:

Սակայն, եթէ պատմական խնդիրները իրաւական համեմատութեամբ աւելի լաւ հասկնալուն, վիրաւորանքները կրկին բարեկամութեան դարձնելուն հնարաւոր պիպի ըլլար, տարբեր էլոյթները համակրական հասկացողութեամբ ու հանդուրժողականութեամբ հանդիպելուն ու բոլոր կողմերէն ալ նոյն հասկացողութիւն մը ակնկալումը բնական է:

Թուրքիայի Հանրապետութիւնը համաշխարհային իրաւաբանական արժեքների համեմատ ամէն մտքին հասունութեամբ մոտենալուն շարունակելու է:

Բայց 1915 թ. իրադարձութիւնների որպէս Թուրքիայի դեմ հակասութեան առիթ մը շահագործելուն ու քաղաքական բախում խնդիր մը դարձնելուն ալ ընդունելի չէ:

Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ տեղի ունեցած իրադարձութիւնները, մեզ բոլորի միասնական ցաւն է: Այս տխուր պատմութեան արդար հիշողութեան հեռանկարէն նայելուն, մարդկային ու գիտական պատասխանատուութիւն մըն է:

Առաջին Համաշխարհային պատերազմը որի ժամանակ ամէն կրօն ու ազգութիւնէն միլիոնավոր մարդկանց իրենց կյանքները կորսցրած են, պարտադիր տեղահանման նման,

ոչ մարդկային արդիւնքներ պատճառող իրադարձութիւնների տեղի ունեցած ըլլալուն, թուրքերի և հայերի միջեւ համակրանք հաստատելուն ու փոխադարձ մարդկային կեցուածք ու վերաբերում ներկայացուելուն արգելք պետք չէ ըլլայ:

Այսօրուան աշխարհի մեջ պատմութիւնէն թշնամութիւն պատճառելուն եւ նոր կոիւներ արտադրելուն անընդունելի է, ինչպէս նաեւ մեր միասնական ապագայի կառուցանելու տեսակետէն ալ ոչ մը կերպով օգտակար չէ:

Ժամանակի հոգուն, անհամաձայնութիւններին հակառակ խոսելու հնարավորութիւնը, դիմաց գտնուողին լսելով հասկանալուն փորձելուն, հաշտեցման ուղիներ որոնումները գնահատելուն՝ ստելութեանը խայտառակելով հարգանք ու հանդուրժողականութիւնը բարձրացնելուն կը հարկադրէ:

Այս հասկացողութեամբ, մենք որպէս Թուրքիայի Հանրապետութիւն, 1915 թ. իրադարձութիւնների գիտական առումով մը հետազօտելու համար միասնական պատմաբանների յանձնաժողով մը ստեղծելու կոչ ըրինք: Այս կոչը դեր կը պահպանէ իր վաւերականութիւնը: Թուրքական, հայկական ու միջազգային պատմաբանների հետազօտութիւնը 1915 թ. իրադարձութիւնների լուսաբանման ու պատմութիւնը ճիշտ հասկանալու համար կարեւոր դեր մը պիտի խաղայ:

Այս շրջանակների մեջ մեր արխիւները ամբողջ հետազօտողների օգտագործման բացեցինք: Այսօր մեր արխիւների մեջ գտնուող հարիւր հազարաւոր փաստաթղթերը, ամբողջ հետազօտողների օգտագործման համար կը ներկայացուին:

Թուրքիան, որպէս իր ապագան վստահութեամբ տեսնող երկիր մը, պատմութիւնն էլ ուղիղ հասկցուելու նպատակով գիտական ու համապարփակ աշխատանքները միշտ աջակցած է: Յեղային ու կրօնական արմատը ինչ որ ըլլայ, հարիւրավոր տարիներ միասին ապրած, արվեստէն դիվանագիտութեան, պետութեան կառավարումէն առեւտրին ամեն դաշտի մեջ միասնական արժէքներ արտադրած Անատոլիայի մարդիկը, այսօր ալ կ'ունենան նոր մը ապագա կառուցելու հնարաւորութիւնն ու կարողութիւնները:

Հինաւորց ու աննման աշխարհագրութեան մը նման ասանդոյթ ու սովորոյթներ ունեցող ժողովուրդների, անցեալների մասին հասունութեամբ խոսելու հնարավորութիւնը, կորուստների իրենց պատշաճող կերպով ու ձեւերով միասին հիշելու վերաբերեալ վստահութեամբ ու հաւատքով, 20-րդ դարի սկզբի պայմանների մեջ կեանքները կորսցնուած հայերը հանգստութեան մեջ պատկելուն կը կամենանք ու անոնց թոռներին ցավակցութիւն կը յայտնենք:

Նոյն շրջանի մեջ կեանքները նման պայմանների մեջ կորսցնուած, ցեղային ու կրօնական ծագումը ինչ որ ըլլայ, բոլոր Օսմանեան քաղաքացիներն ալ գրութեամբ ու հարգանքով կը յիշենք: